RECENSIE Olga J. Buckley: Bencho y e gran crusada

Een jeugdboek voor echte lezers

Olga J. Buckley is docent, dichter van Curashi (2002) en Sin wak patras (2008) en auteur van een vijfdelige Bencho-serie waarvan nu deel vier verschenen is. Ze is initiator van het leesbevorderingsproces Bon Nochi Drumi Dushi dat in 2007 als pilot project begon en twee jaar later in de vorm van een stichting onder haar leiding een officieel karakter kreeg, waarbij vrijwilligers, ouders en grootouders de kinderen voor ze naar bed gaan voorlezen. Het werd een succes.

door **Wim Rutgers**

"Lanta un yiu sin cu e mes sa di unda e ta bin, semper ta duna problema. Nan ta bisa berdad, sanger ta busca su caminda di un manera of otro."

De Bencho-serie - Bencho ta dual (2004), Bencho ta gana un bais (2007), Bencho ta rebeldia (2013) en Bencho y e gran crusada (2020) - beschrijft de ontwikkeling van de jonge Benjamin Rigoberto (Bencho) Kock van klein jongetje naar zelfstandigheid en volwassenheid, vanuit zijn fantasiewereld naar dagelijkse realiteit, puberteit en adolescentie, zoals dat in de 'novels of childhood' in de Caribische literatuur veel voorkomt.

Het Bencho-kwartet zoals het tot nu toe verschenen is, vormt een hechte verhaaleenheid, waarin gebeurtenissen in het ene deel aangeduid worden die pas in volgende delen worden uitgewerkt. De opeenvolgende delen sluiten chronologisch op elkaar aan. Precies daar waar het ene deel ophoudt, gaat het volgende deel weer verder.

Bencho y e gran crusada

Het vierde jeugdboek van Olga J. Buckley, Bencho y e gran crusada, beschrijft de 'grote overtocht' van Bencho met zijn visser-vriend Vicente naar de 'overwal', naar Venezuela, maar de titel kan ook gelezen worden als een *rite of passage* van Bencho op een volgende stap naar volwassenheid en zelfstandigheid. Bencho bevindt zich nog in een fase van onzekerheid en kinderlijkheid, maar is op jonge leeftijd al zelfstandig omdat zijn oma, die hem bij afwezigheid van zijn moeder opvoedde, gestorven is en hij nu alleen achterblijft en hij zich zelf wil redden met alle problemen van dien, zoals het omslag van het boek helder weergeeft in welke levensfase de nog jonge Bencho zich bevindt: een klein jongetje in de grote wereld.

Bencho

Bencho verzuimt zijn school en gaat met zijn visser-vriend, die hij als maatje helpt, mee naar Venezuela, waar het Fiesta de la Pesca gevierd wordt. Bencho wil spoorloos van het eiland verdwijnen en noemt zich nu Mario.

Het vissersdorp viert uitbundig feest met muziek, eten en drinken, maar dat gaat grotendeels aan Bencho voorbij. Hij is beduusd van alle lawaai en reageert heel verlegen als een meisje hem vriendelijk aanspreekt. Vicente neemt hem mee naar zijn huis waar hij kan logeren. Hij wordt door Rosa vriendelijk ontvangen, maar de verwende vijftienjarige zoon Camilo wil hem niet op zijn kamer toelaten. Er ontstaat ruzie en een handgemeen, waarna Bencho wegloopt, geld, veel geld van Vicente meepikt en vervolgens eenzaam door het dorp dwaalt en zich verstopt om de nacht door te brengen. Die diefstal stelt een moreel dilemma, maar het verloop van het verhaal suggereert wel dat de herkomst van dit geld van Vicente dubieus is met zijn militaire vrienden van de Guardia Nacional.

Bencho wordt nu geconfronteerd met een gevoel van verlatenheid en onzekerheid, in zijn eentje in Venezuela terwijl hij nauwelijks Spaans kent. Hij weet niet veel beters te doen dan zich te verbergen voor de boze en bedreigende buitenwereld.

"Mi tabata asina contento cu mi a sali di Aruba, laga tur cos atras, maske ta pa un rato. Y awo kico? Vicente ta trata mi bon, pero mi no conoce' mucho bon. Mi no kier pa Vicente ripara cu mi ta cuminsa duda y haya miedo."

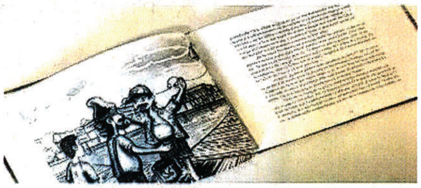

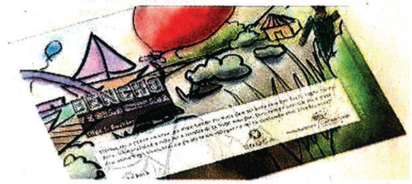

Na een eenzame nacht koopt Bencho iets te eten en te drinken en betaalt met een biljet van vijftig dollar. Dat wekt argwaan. Als hij door de Guardia Nacional naar zijn papieren gevraagd wordt, vlucht hij weg ... Daarmee eindigt het verhaal met een *cliff hanger*, waar het vijfde en laatste deel de oplossing voor zal moeten aandragen.

Rita

Naast deze verhaallijn van Bencho en zijn kruistocht geeft het vierde deel – eindelijk – meer informatie over Bencho's moeder Rita en over haar afwezige Nederlandse vader, marinier Kees, die een relatie had met Teresita (Ma Chia) maar na afloop van zijn contract naar Nederland repatrieert. Daar bezwijkt hij voor de dwang van zijn ouders om een Nederlands meisje als vrouw te kiezen.

De familiegeschiedenis gaat bepaald niet over rozen zonder doornen. Uit de relatie van de marinier en Ma Chia werd Rita geboren, die op veertienjarige leeftijd zwanger raakt van haar dominante 'vriend' Javier. Ze wordt gedwongen haar kind – Bencho – af te staan, een trauma dat ertoe leidt dat ze aan lager wal raakt, ook omdat Javier haar tot prostitutie dwingt. Bencho wordt opgevoed door zijn oma Ma Chia. Op jonge leeftijd ging ze al om met foute vrienden, waardoor ze in later tijd aan lager wal raakte en daarom niet voor haar zoon kon of wilde zorgen. Aan het einde van het derde deel, 'Bencho ta rebeldia', zat ze haast letterlijk te treuren op de puinhopen van haar leven.

Via buurvrouw Shon Chela, een regiefiguur in het verhaal, die op de achtergrond een sturende invloed op het verhaalverloop heeft, krijgt Rita de geschiedenis van haar biologische vader Kees te horen. Dat levert opnieuw een literaire kunstgreep op in de vorm van een geheimzinnige brief die de marinier ooit aan Ma Chia gestuurd heeft, maar die nooit gelezen is en pas nu door dochter Rita geopend wordt. Deze brief heeft kennelijk alle vragen opgelost, maar de inhoud ervan komen de lezers niet aan de weet.

Zo eindigt Bencho y e gran crusada in een dubbele *cliff hanger*, zonder oplossing voor Bencho in Venezuela en zonder vermelding van de inhoud van de brief, terwijl Bencho ook nog niet verenigd is met zijn moeder en bovendien nog niet op de hoogte is van het bestaan van marinier Kees. Er blijft dus nog heel wat verhaalstof over voor het laatste vijfde deel.

Inhoud, taal en stijl

Olga Buckley schrijft met grote discipline, waarbij opeenvolgende delen van de Bancho-serie elk achttien hoofdstukken tellen. Het is opvallend dat alle hoofdstukken in de ik-vorm verteld worden, zodat de vertelinstanties steeds wisselen. Zo vertellen Bencho en Rita elk zes keer hun verhaal vanuit hun perspectief en vertelt Shon Chela de gebeurtenissen eveneens vanuit haar specifieke verhaalrol, evenals Vicente en Rosa. Een opvallende uitzondering op dit procédé is wanneer er verteld wordt over de onbekende vader van Rita.

Met het opgroeien van de hoofdpersoon ontwikkelen zich ook inhoud, taal en stijl, zodat ook de lezers kunnen 'meegroeien' met de opeenvolgende delen. Het vierde deel is daarom bestemd voor lezers die ouder zijn dan de lezers van de vorige delen. Olga Buckley schrijft verhalen die ook qua leesniveau van elk deel steeds nieuwe uitdagingen vormen. Uiterlijke gebeurtenissen krijgen meer psychologische verdieping en achtergrondinformatie. De chronologie van het verhaal wordt doorbroken. Lezers krijgen een inkijk in het leven van de moeder van Bencho, Rita, in haar jonge leven. In deel een, 'Bencho ta dual', kregen de lezers geen gegevens over de moeder, pas in deel drie, 'Bencho ta rebeldia', ontdekte Bencho foto's en zijn officiële geboorteakte: 'Kock Benjamin Rigoberto' zoon van 'Kock Frida Margarita', geboren in Aruba op 12 maart 1995. De geboortedatum van Bencho. Daar werd vervolgens in deel drie niets mee gedaan en dat wordt in deel vier uitgewerkt, maar weer niet compleet, omdat de inhoud van de brief van marinier Kees ongenoemd blijft. Zo blijven er steeds gegevens 'hangen' die de nieuwsgierigheid van lezers blijven opwekken.

Elk hoofdstuk eindigt met een open einde dat later in het verhaalverloop ingevuld moet worden, zoals het hele boek 'Benchi y e gran crusada' opnieuw eindigt met een dubbele *cliff hanger*. Het spel van benoemen en verzwijgen levert in het verhaal tal van 'open plaatsen' op die door de lezer zelf moeten worden ingevuld. Olga Buckley doet per deel steeds meer een beroep op de creativiteit van haar jonge lezers, de echte lezers.